

afavorida pel funcionament d'enclavaments acadèmics substitutoris on impartien docència professors oposats al règim franquista (p. 279).

Una darrera aportació de Larios és el seguiment de les contradiccions internes de la vida universitària pel que fa als rectors franquistes, l'anàlisi de la situació laboral del professorat no numerari, l'impacte de la base humanista del Pla Maluquer i les conseqüències socials i polítiques de l'augment demogràfic al clos universitari de la Gran Via. Tot plegat es tractava d'una situació —no exempta potser de la necessària dispersió (política) de la població estudiantil— que demanava bastir un nou recinte per a la Facultat de Lletres, en funcionament a partir del curs 1973-1974. El nou espai acadèmic de Pedralbes inaugurava una altra etapa en la trajectòria de la Universitat. Un espai en el qual confluïren dues generacions d'estudiants, la dels anys setanta i la dels anys vuitanta. Aquesta nova etapa —noves actituds ideològiques, emergència de cicles de politització post-franquista i obertura d'un perllongat esperit meritocràtic— demana, però, un altre estudi que permeti d'escatir l'existència, o no, d'un nou «gresol intel·lectual» universitari.

Xavier FERRÉ
Universitat Rovira i Virgili

SABATÉ I CURULL, Flocel (2023). *Assalt militar en un museu a Catalunya en el segle XXI. Anàlisi dels fets en el seu context*. La Bisbal d'Empordà: Sidillà, 127 p.

Aquest és un episodi judicial, avui història contemporània, ben viu i lamentable per la irracionalitat que comporta i les seves molt greus conseqüències. Els fets són eloqüents en una fotografia que mostra el carrer del Museu de Lleida tallat. Sis grans furgonetes ocupant-lo, un gran camió de transport i cotxes patrulla... Era la matinada de l'11 de desembre de 2017. «Vuitanta guàrdies civils, amb uniforme d'assalt i metralleta en mà, van entrar en formació a pas lleuger al Museu de Lleida Diocesà i Comarcal». Amb ritme i dades, així comença el pròleg a l'edició catalana d'un llibre petit, que no és el mateix que un petit llibre, de combat que ho explica.

Flocel Sabaté (Igualada, 1962), doctorat el 1986 i professor a la Universitat de Lleida des de 1991, és catedràtic d'història medieval i membre numerari de la Secció Històrico-Arqueològica amb una molt extensa i sòlida obra com a bagatge. Ha estat convidat a diverses universitats europees i americanes i aquest currículum —de gran prestigi internacional— és un poc la motivació

de l'obra atès que és al centre de tot, Lleida, art medieval, coneixement dels fets i compromís amb el país. Aquests fets el van colpir pel simbolisme, el procediment i les repercussions. Diu: «La contraposició entre un centre cultural dedicat a preservar, custodiar, promoure i mostrar obres d'art i la intervenció de forces armades desplegades amb tota l'escenografia militar va causar impacte sobretot en l'entorn local, però en amplis sectors de l'Estat espanyol no va generar rebuig, ans, si de cas, tot el contrari. En canvi, la recepció d'aquesta notícia va provocar una consternació tan gran en diversos àmbits europeus i nord-americans, que de seguida van passar a la curiositat intel·lectual per poder entendre corn un comportament d'aquesta mena havia estat possible a l'Europa d'inicis del segle XXI».

Efectivament, no es tractava de tropes colonials que s'enduien de territori de conquesta uns còdexs, unes pedres o unes escultures com feien els civilitzats francesos i anglesos, entre altres del XIX. Era el mateix estat i s'agafen les obres perquè vagin uns pocs quilòmetres enllà. I avui, el 2023, tot tancat. No s'admeten visites... El web de Turismo de Aragón diu literalment: «Visitas guiadas a los bienes de Sijena. SUSPENDIDAS TEMPORALMENTE». (Aquesta dada és

d'abans de les eleccions que canvien el color polític de l'autonomia, però no hi fa res, com en els papers catalans de Salamanca i en tants altres casos, dretes i esquerres, quan hi ha el fet català al davant, no miren raons, sinó simplement els odís atàvics, i dretes i esquerres (Josep Pla *dixit*) es posen immediatament d'acord. Sembla que el dret romà no va passar per Espanya...

Aquest web, que només és en castellà —el català és aliè—, mostra les imatges, sense cap indicació (una cosa insòlita en obres d'art!), talment un botí de guerra. Sembla un web per a complaença i estarrufament de polítics provincials, mentre la ciutadania podia contemplar les obres a Lleida amb tota cura i comoditat.

La Guàrdia Civil actua amb exuberància de mitjans, només faltaven tanquetes per si no s'obrissin les portes, però els tècnics van ajudar en tot moment, malgrat el dolor del moment, talment un embargament de mobles d'un pis popular per no poder pagar un impost en estar a l'atur la família. Això sí, naturalment, tot legal. O no tant? Els fets es produeixen en un context de repressió i cal recordar la data, només un mes després de l'1 d'octubre amb un article famós, el 155, que desarmava la Generalitat ocupada i sense capacitat de resposta. Ni la resposta jurídica de dret de defensa.

Davant el tèrbol episodi, Sabaté s'interroga: «Per consegüent, les preguntes s'imposen per si soles: si es tracta d'una sentència judicial emesa per un tribunal de primera instància que és objecte d'un recurs a les instàncies superiors i que afecta en concret materials delicats com ara les obres d'art antigues, ¿com pot ser que un jutge de primera instància, que tot just acaba d'ocupar la plaça, ordeni sostreure les obres d'un museu públic, on no corren cap perill i on els professionals habituals les poden continuar cuidant perfectament fins a la sentència definitiva, per traslladar-les a un monestir privat, a tan sols 65 quilòmetres, amb uns equipaments humans i tècnics en aquells moments precaris i mancats de les instal·lacions que pot tenir un museu?». Ho escriu al pròleg de l'edició catalana, colpit encara pels fets, comenta com en feu un article acadèmic per a *Écrire l'histoire* el 2021 i que fou només un resum, per la tipologia de la revista, del que va publicar a *Imago Temporis* de la mateixa Universitat de Lleida. Enguany ho fa en format de llibre per la seva importància, encara.

No s'està de mostrar les contradiccions que generen fàstic intel·lectual per la seva evidència absoluta com a fets. Escriu: «En aquesta insistència a voler traslladar les obres considerades d'origen aragonès, hi

ha un element que fa reflexionar, i és el fet que només es reivindiquen les peces que són a Catalunya. En el cas de Sixena, ningú no s'ha plantejat ni tan sols de reclamar les obres d'aquest monestir que es troben en altres museus d'Espanya, com ara al Museu del Prado, o a la mateixa comunitat autònoma d'Aragó, en concret a Osca i a Saragossa. La Guàrdia Civil es va endur a Sixena un retaule del segle XVI que es custodiava al museu de Lleida, però ningú no reclama un fragment d'aquest mateix retaule que es conserva a Saragossa».

Hem volgut, més que una ressenya a l'ús, un resum de l'obra, mostrar els fets i res millor, per l'extraordinària capacitat sintètica del professor Sabaté, que aplegar les seves paraules en l'abundància de citacions que n'hem fet. I ho fem amb la darrera, que no deixa gaire ben parada la passivitat catalana perquè si el fet és polític, caldria actuar en aquest àmbit i no creure el poder judicial, en descrèdit constant que fins el club dels estats que és la Unió Europea avisa que cal modificar-lo perquè s'adeqüi a cànons democràtics. Diu Sabaté: «En aquest cas, destaca l'aliança entre el poder polític, representat pel govern autonòmic d'Aragó, i l'autoritat eclesiàstica, representada pel bisbe de Barbastro-Montsó, que el 2016 va portar al tribunal civil

el seu homòleg, el bisbat de Lleida. Com en l'episodi anterior del 2017, les autoritats aragoneses, en aquest cas tant civils com eclesiàstiques, han maldat per mobilitzar la població recurrent a una forta emotivitat. En canvi, allò que sobta és la passivitat de l'altre costat: les obres es lliuren sense cap escarafall, els dirigents polítics catalans han fet molts esforços per apaivagar reaccions populars i no han cercat vies legals, com podria ser indagar la contradicció jurídica entre obeir l'ordre del jutge de primera instància aragonès o la legislació catalana, que prohibeix treure del territori les obres catalogades. Sigui per derrotisme, estratègia o indiferència, el tema va esdevenir secundari en la premsa i entre els polítics i les autoritats catalanes, la qual cosa contrasta amb el que coetàniament es vivia a Aragó».

I encara rebla el clau: «La resolució dels fets en aquest sentit ens condueix a un segon epíleg: a la ciutat aragonesa de Barbastre, un jutge de primera instància es pronuncia sobre les 111 obres del museu reclamades pel bisbat de Barbastre-Montsó, i ho fa en el mateix sentit que abans amb els béns del monestir de Sixena. D'una banda, pel que fa a les notes que havia pres monsenyor Meseguer, declara que es tracta d'una documentació insuficient per adquirir aquesta mena de béns, i de l'altra, ordena que,

malgrat que la part contrària ha elevat una apel·lació a les instàncies superiors, es retirin les obres del museu de Lleida a partir del mes de febrer de 2021, per ser lliurades a la part aragonesa, tal com es va aplicar tot seguit».

Motivacions polítiques, contradiccions en el procés, irregularitats judicials, accions policials precipitades... tot un conjunt de circumstàncies que no aguanten cap anàlisi ponderada, freda i lúcida. Sabaté, amb un estil, com veiem, dinàmic i periodístic, clar i diàfan, ha volgut mostrar les entranyes dels poders que afecten normatives oficials del Parlament de Catalunya com són les de Patrimoni i que un jutjat de primera instància no pot actuar tan lleugerament. La justícia ací no ha arribat ni a l'altura de Salomó en el cas del fill i dues mares quan rectifica i diu que no el tallin per la meitat, sinó que el lliurin a la veritable mare...

Tant de bo aquest cúmulo de despropòsits es redreci: el mateix Consell Internacional de Museus (ICOM) desaconsellà, en dues ocasions, el 2017 i el 2022 —per raons purament tècniques— que no es pot admetre el trasllat d'obres que no perillen gens, i menys quan els processos judicials no han arribat al final. Per a Catalunya, els arguments no valen.

Josep M. FIGUERES
Universitat Autònoma de Barcelona